

Спецкурс “Методыка элементарнага музыцыравання” як сродак удасканалення прафесійнай падрыхтоўкі настаўніка музыкі

В.В.Ковалив

Ва ўмовах сучаснай хутказменнай рэчаіснасці адна з першапачатковых задач педагагічнага працэсу ў вышэйшай школе – падрыхтоўка будучага настаўніка музыкі, прызванага развіваць у вучняў ініцыятыву, самастойнае мысленне і творчую актыўнасць. Гэта патрабуе ад педагогаў-музыкантаў перагляду існуючых і пошуку новых падыходаў да выкладання курса методыкі музычнага выхавання.

Адным з найбольш перспектыўных напрамкаў на дадзеным шляху з’яўляецца вывучэнне і ўкараненне сістэмы дзіцячага музычнага выхавання нямецкага кампазітара і педагога Карла Орфа з яе адаптацыяй да ўмоў нацыянальнай школы. Гэтая сістэма атрымала шырокае распўсюджанне у многіх краінах свету. Настаўнікі, выкладчыкі былога СССР мелі магчымасць азнаёміцца з ёй праз шэраг кніг, надрукаваных у 70-я гады пад рэакцыяй Л.А. Барэнбойма. На жаль, у той час ідэі, выказаныя ў іх, так і не атрымалі шырокага распаўсюджання. У новых эканамічных і сацыяльных умовах наспела неабходнасць звярнуцца да гэтага педагагічнага вопыту.

Выкарыстоўваючы асноўныя палажэнні дадзенай сістэмы, мы распрацавалі і пачалі выкладаць спецкурс “Методыка элементарнага музыцыравання ў пачатковых класах”. На наш погляд, ён можа стаць асновай усёй музычна-педагагічнай падрыхтоўкі як настаўніка пачатковых класаў, так і настаўніка музыкі і базай у іх далейшай музычнай дзейнасці.

Асабліва важна падкрэсліць, што рэсурсы, інструментарый, методыка гэтай сістэмы дазваляюць пры адпаведнай падрыхтоўцы настаўнікам, якія не маюць спецыяльнай музычнай адукацыі, праводзіць заняткі па музыцы.

У сістэме элементарнага музыцыравання зыходзяць з таго, што ўменне разумець музыку, правільна ацэньваць яе, адчуваць усе фарбы і глыбіню можна сфарміраваць толькі праз спасціжэнне творчасці, ідэй, матэрыялу дзейнасці кампазітара, праз уласную дзіцячую творчасць у галіне музыкі, нават самую сціплую. У сваю чаргу гэтая творчасць стымулюе развіццё стваральных здольнасцяў, непаўторнасць, самаадлюстраванне.

У такім падыходзе да музычнага выхавання дзіцяці і праяўляецца непаўторнасць і значэнне сістэмы элементарнага музыцыравання. У гэтым яе дапаўненне і альтэрнатыва існуючай зараз праграме па музыцы для пачатковых школ, дзе творчасць і самастойнасць дзяцей грунтуецца пераважна на ўяўленнях, славеснай ацэнцы і роздуме пра музыку. У такім сэнсе дзіця – слухач, інтэрпрэтатар, але не творца.

Асновай музычнага выхавання дзяцей з’яўляецца развіццё музыкальнасці ў комплексе такіх якасцей, як музычна-рытмічнае пачуццё, гукавышыны слых, адчуванне ладу. Іх паўнацэннае развіццё магчыма толькі тады, калі дзеці самі музыцыруюць, спасцігаюць на асабістым вопыце, як ствараецца музыка, імкнуцца да яе душой, выступаюць у ролі кампазітараў, а

не толькі слухачоў ці выканаўцаў. Пачынаць гэты працэс трэба з самага простага – з пачатковых практычных асноў музыкі: рухаў, мовы, г.зн. з элементарнага музыцыравання. Зыходным момантам з’яўляюцца найбольш характэрныя інтанацыі і рытмы беларускага дзіцячага фальклору.

Першарадная роля ў сістэме элементарнага музыцыравання адводзіцца рытмічнаму і ладаваму выхаванню дзяцей. Яно ажыццяўляецца на аснове рухаў, ігры на музычных інструментах, апоры на мову (моўныя практыкаванні), музычнай дэкламацыі і спеваў. Усё гэта патрабуе ад дзяцей пэўных музычных здольнасцей або падрыхтоўкі.

Адной з галоўных умоў дадзенага метаду з’яўляецца выкарыстанне на першачатковым этапе вывучэння пентатанічнага ладу, узятага або адпавядаючага народнай музыцы і дзіцячаму фальклору той ці іншай нацыянальнай культуры. Гэта стварае спрыяльныя ўмовы для сапраўднай дзіцячай творчасці, першых індывідуальных і калектыўных імправізацый.

Праца па элементарным музыцыраванні магчыма ў любым узросце з групамі ад двух чалавек і да ліку, які адпавядае колькасці наяўных інструментаў. Вельмі важнай умовай з’яўляецца магчымасць свабодна рухацца, тупаць, пляскаць, гуляць і танцаваць (спецклас або спартзала).

У методыцы авалодання студэнтамі асновамі элементарнага музыцыравання былі вылучаны наступныя напрамкі:

- азнаямленне з сістэмай элементарнага музыцыравання па вучэбным дапаможніку “Шульверк”, аўтарам якога з’яўляецца Карл Орф, і яго аналіз;
- азнаямленне з дзіцячымі музычнымі інструментамі, у тым ліку і орфаўскім інструментарыем, графічнымі абазначэннямі і анатацыямі;
- вывучэнне сістэмы рытмічнага музыцыравання на аснове моўных пабудов і яе рэалізацыя ў самастойнай творчай дзейнасці;
- вывучэнне адноснай сістэмы сальмізацыі і яе сумяшчэнне з абсалютнай сістэмай сальмізацыі;
- правядзенне музычных заняткаў у групе/, выкананне студэнтамі творчых заданняў з іх наступным аналізам;

Уся работа па гэтых напрамках здзяйсняецца на практычнай аснове, калі вядучую ролю адыгрываюць творчыя заданні для студэнтаў. Галоўная ўвага аддаецца развіццю музычнай, творчай фантазіі і спасціжэнню асноў імправізацыі.

У працэсе авалодання методыкай элементарнага музыцыравання адпаведна ставяцца наступныя задачы:

1. Авалоданне студэнтамі тэхнікай ігры гукавышыннымі жэстамі і на музычных інструментах.
2. Фарміраванне ўмення мысліць ладавымі суадносінамі, аперыраваць назвамі ступеняў і ручнымі знакамі.
3. Развіццё навыкаў стварэння і імправізацыі мелодый, рытму, рухаў, тэкстаў, узнаўлення і паўтору створанага па слыху з наступным запісам яго.

4. Фарміраванне ўмення арганізоўваць комплексны працэс элементарнага музыцыравання.

Асноўным матэрыялам пры арганізацыі творчай працы па элементарным музыцыраванні з'яўляецца нацыянальны фальклор. У выкарыстанні фальклорных тэкстаў і мелодый прадугледжваецца свабода выканальніцкіх трактовак, гарманізацыя мноства варыянтаў формы, разнастайнасць сродкаў музычнай выразнасці ды імправізацыі рухаў. У сувязі з гэтым паўстае пытанне аб стварэнні нацыянальнай версіі “Шульверк”, якая грунтавалася б на беларускім музычным і паэтычным фальклоры з выкарыстаннем музыкі іншых народаў свету.

Элементарнае музыцыраванне, асноўным прынцыпам арганізацыі якога з'яўляецца творчасць, неабходна тым, хто хоча прысвяціць сябе прафесіі настаўніка пачатковых класаў і музыкі. Выкарыстанне яго стане надзейнай асновай паспяховага навучання, а працэс музыцыравання – і асобнага развіцця вучняў сярэдняй і старэйшай ступеняў школы.